

Ennallistamissuunnitelman valmisteluhankkeen teemaryhmä 4 (maatalousympäristöt ja pölyttäjäkannat, Artiklat 10 ja 11), 4. kokous

Kokousmuistio

Aika: 12.2.2025 klo 9-12

Paikka: Kirkkokatu 12 (kokoushuone Maria) ja Teams

Osallistujat: Tuuli Orasmaa, MMM (pj)
Petri Ahlroth, YM (varapj)
Eija Hagelberg, YM
Martina Reinikainen, YM
Anna Schulman, MMM
Riikka Knaapi, MMM
Heini Lehtosalo, MMM
Johanna Vanhatalo, MMM
Mikko Kuussaari, Suomen ympäristökeskus
Marjaana Toivonen, Suomen ympäristökeskus (varajäsen)
Terho Hyvönen, Luonnonvarakeskus
Åke Möller, Ruokavirasto
Antti Miettinen, ELY-keskusten valtakunnallinen ilmastoyksikkö
Mikko Alhainen, Suomen riistakeskus
Holtti Hakonen, Suomen riistakeskus (varajäsen)
Sari Himanen, Luonnonvarakeskus (sihteeri)
Rainer Peltola, Luonnonvarakeskus (sihteeri)
Aleksi Lehikoinen, Luomus (asiantuntija)
Janne Heliölä, Suomen ympäristökeskus (asiantuntija)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 09:01. Todettiin osallistujat.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen muistio oli lähetetty ryhmälle etukäteen ja se hyväksyttiin.

3. Peltolintuindeksi

Puheenjohtaja esitteli peltolintuindeksiä koskevan asetustekstin pääkohdat. Artiklan 11 mukaan jäsenvaltioiden on otettava käyttöön ennallistamistoimenpiteet, joilla pyritään varmistamaan, että kansallinen viljelysmaiden lintuindeksi saavuttaa määritetyt tasot, jotka Suomelle liitteen V mukaisesti ovat 110 vuoteen 2030 mennessä, 120 vuoteen 2040 mennessä ja 130 vuoteen 2050 mennessä. Indeksien taso 100 määritetty 1.9.2025 tilanteen mukaan.

Aleksi Lehikoinen Luonnontieteellisestä keskusmuseosta esitteli maatalousympäristön lintuindikaattoria eli peltolintuindeksiä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä pohjautuen etenkin MMM:lle tehtyyn raporttiin (kokouksen taustamateriaali). Indeksiperustuu 13 lintulajiin. Lajien yhdistetty kannankehitys muodostaa indeksin vuosittaisen arvon.

Indeksin lintulajien kannankehitys vaihtelee. Reunalajien ja avomaalajien välillä on selvä ero ja avomaalajien kannankehitys on laskeva. Kuovi on Suomelle vastuulaji, jonka suojelu on erityisen keskeistä, koska yli 80 % EU:n kuoveista pesii Suomessa. Yleisesti ilmastonmuutos siirtää lajien kantoja kohti pohjoista ja indikaattorilajeista talvimuuttajat ovat vähentyneet Euroopassa. Raporttiin kootun Pohjois-Euroopan maatalousympäristöjen lintulajistoon vaikuttaviin tekijöihin paneutuvan kirjallisuuskatsauksen mukaan mm. viljelemättömillä aloilla, nurmilla, luomutuotannolla, pientareilla ja ojilla sekä maiseman heterogeenisyydellä on positiivista vaikutusta linnustoon. Peltosirkun nopea taantuminen vaikuttaa indikaattoriin ja taantumien jatkuessa kannan pienuus rajoittaa todennäköisesti lajin seurantamahdollisuutta. Indeksistä nostamiseksi tärkeitä ovat etenkin avomaalajeja hyödyttävät toimet. Syysviljojen viljely, viljelemättömät ja kesantomaiset peltoalat, pienipiirteiset maisemaelementit, laidunnusvelvoite karjatilaille, nurmet, talviaikainen kasvipeitteisyys, luomupinta-alan lisääminen ovat suositeltavia.

Keskustelussa tuli esiin tarve keskittyä taantuneiden lajien tukemiseen sekä tarve selvittää mahdollisuuksia lintuindeksin kasvattamista tukevien toimien alueelliseen kohdentamiseen. Lisäksi todettiin tärkeäksi tunnistaa toimia, jotka ovat viljelijöille kannustavia ja käytännössä toteutettavia. Synergiat toimien vaikutuksissa todettiin keskeisiksi: esimerkiksi kesannot, pientareet, kukkakaistat ja pienipiirteiset maisemaelementit voivat olla hyödyksi peltolintuindeksin ja maisemapiirreindikaattorin kasvattamiselle sekä pölyttäjäkantojen tukemiselle.

4. Pölyttäjätavoitteet ja pölyttäjäseuranta

Puheenjohtaja esitteli asetustekstin pölyttäjiä koskevat pääkohdat: artiklan 10(1) mukaan jäsenvaltioiden on lisättävä pölyttäjien monimuotoisuutta ja käännettävä pölyttäjäkantojen vähenemissuuntaus viimeistään vuoteen 2030 mennessä sekä saavutettava sen jälkeen pölyttäjäkantojen kasvava kehityssuunta, kunnes saavutetaan 14 artiklan 5 kohdan mukaisesti vahvistetut tyydyttävät tasot (määritellään v. 2030 mennessä). Lisäksi artiklan 10(2) mukaan komissio antaa viimeistään elokuussa 2025 ensimmäisen delegoiduista säädöksistä, jolla vahvistetaan pölyttäjäseurannan menetelmä. Pölyttäjäseurantaa tehdään artiklan 20(6) mukaisesti vuosittain.

Janne Heliölä Suomen ympäristökeskuksesta kertoi kansallisen pölyttjästrategian merkityksestä ennallistamistoimien toteutuksessa. Strategia sisältää viisi teemaa ja 27 toimenpidettä. Näistä nopeimmin pölyttäjäkantoihin suoraan vaikuttavia toimia ovat pölyttäjien elinympäristöjen lisääminen ja parantaminen sekä suojelu. Muut toimet kuten pölyttäjiä tukevan tiedon ja toiminnan lisääminen vaikuttavat hitaammin ja epäsuoremmin pölyttäjäkantoihin. Pölyttjästrategia toimii laaja-alaisena, toimintaa ohjaavana dokumenttina eikä suoraan tarjoa tukea ennallistamistavoitteen saavuttamiseksi. Maataloudessa on paljon toimivaihtoehtoja yleisten peltoympäristön pölyttäjälajien tukemiseen, mutta valtaosa pölyttäjälajeistamme lisääntyy peltomaiden ulkopuolella. Toimia olisi siten tärkeää tunnistaa ja tehdä myös metsissä ja taajamissa nykyistä laajemmin. Suosituksia on koottu metsien osalta PÖLYMETSÄ-hankkeessa ja taajamien osalta PÖLYKOORDI-hankkeessa. Keskustelussa todettiin, että on tärkeää tunnistaa keskeisimmät

pölyttäjäkantoja tukevat ennallistamistoimet kattaen kaikki elinympäristöt koordinoiden työtä muiden teemaryhmien kanssa. Esimerkiksi lahopuun lisääminen ja harjumetsien ennallistaminen sekä kaupunkiympäristöjen viheralueiden toimet voivat tukea pölyttäjiä.

Mikko Kuussaari Suomen ympäristökeskuksesta esitteli EU:n ehdotusta pölyttäjäseurannaksi ja millaisia muutoksia se vaatii Suomessa aloitettuun pölyttäjäseurantaan. Suomessa kansallinen seuranta aloitettiin 2022 perustuen komission 2021 ehdotukseen käyttäen rinnakkain linjalaskentaa ja värimaljapyydyksiä ja hyödyntäen aiempia pitkäaikaisseurantoja. Aineisto kattaa hyvin yleiset pölyttäjälajit ja seurannalla on saatu laajat aineistot. Seurantamenetelmät eivät kuitenkaan vastaa uusinta EU:n pölyttäjäseurantaehdotusta. EU:n uuden ehdotuksen mukaisesti tulisi muuttaa päiväaktiivisten pölyttäjälajien seuranta värimaljapyydyksistä linjalaskentoihin eikä ole varmuutta nykyisten seurantapaikkojen sopivuudesta ja maantieteellisestä ja elinympäristöjen kattavuudesta. Yöperhosten seuranta ledvalopyydyksin on lisättävä mukaan, ellei nykyinen yöperhosseurantamenetelmä sovellu. Harvinaisten lajien seuranta lajikohtaisia menetelmiä käyttäen on Suomelle uusi. Seurannan muutokset aiheuttavat huomattavia lisäkustannuksia nykyisestä. On myös epäselvää, miten ja missä aikataulussa Suomen seurantoja on muokattava yhteensopiviksi EU:n seurannan kanssa. Näistä kysymyksistä keskustellaan tarkemmin komission kanssa. Tarkempi tieto saataneen viimeistään elokuussa 2025 delegoidun päätöksen tullessa voimaan. Keskustelussa todettiin, että on tärkeää jatkaa keskustelua komission kanssa kansallisen seurannan käytännön toteutuksesta ja yhteensopivuudesta EU:n pölyttäjäseurantaan.

5. Toimet indikaattoritavoitteiden saavuttamiseksi

Puheenjohtaja esitteli ryhmälle luonnosta toimenpidelistauksesta indikaattoritavoitteiden saavuttamiseksi. Lista on pyydetään ryhmältä 26.2.2025 mennessä kommentteja ja ehdotuksia mahdollisista ennallistamiseksi laskettavista toimista ja perusteluista niiden valintaan tai poisvalintaan sekä muita mahdollisia huomioita ja synergioita. Tämän perusteella tuotetaan kooste keskusteltavaksi seuraavaan kokoukseen.

6. Alustava ehdotus valittaviksi indikaattoreiksi

Puheenjohtaja tiedotti komissiolta saaduista lisätiedoista liittyen niittyperhosindeksin lajilistan kansalliseen muokkaamiseen: teoriassa on mahdollista muokata lajilistaa, mikäli komissio tekee täytäntöönpanoasetuksen Art22(4) mukaisesti, mutta ei ole varmaa, aikooko komissio valmistella tällaista ja millä aikataululla. Näin ollen päätös indikaattorien valinnasta tulee todennäköisesti tehdä ennen tiedon varmistumista.

Puheenjohtaja esitteli täydennettyä indikaattorien valintakehikkoa, johon on kuvattu kunkin kolmen mahdollisen valittavan indikaattorin vahvuuksia ja heikkouksia. Kootun pohjalta puheenjohtaja teki työehdotuksen maisemapiirre- ja niittyperhosindikaattoreiden alustavasta valinnasta. Työryhmän lopullinen päätös indikaattorien valinnasta muodostetaan ja tehdään sidosryhmien kuulemisen jälkeen. Sidosryhmäosallistamisen suunnittelu on käynnissä. Työehdotusta kannatettiin ja sovittiin edettävän tämän mukaisesti. Keskustelussa todettiin, että maisemapiirre- ja niittyperhosindekseillä on vahva synergia, eli samat toimet vaikuttavat myönteisesti molempiin. Lisäksi maaperän hiili-indikaattorin arvoa on vaikeampi kasvattaa. Indikaattoreiden alustava valinta huomioidaan myös koottaessa toimenpidelistasta.

7. Muut asiat

Tiedepaneelit antoivat 10.2.2025 suosituksia ennallistamissuunnitelman valmisteluun. Raportti lisätään teemaryhmän Teams-alustalle.

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään ke 12.3.25 klo 9-12 kokouspaikkana Kirkkokatu 12 (kokoushuone Maria) ja Teams. Teemana kokouksessa ovat vettämis- ja ennallistamistavoitteet turvemailla sekä ohjaustoimet.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11:35.